

SPIS TREŚCI

DWA TOTALITARYZMY

- Dwa totalitaryzmy – z prof. Wojciechem Roszkowskim rozmawiają Kinga Hałacńska i Jan M. Ruman 5
- Mieczysław Ryba – Narodowy socjalizm i bolszewicki komunizm – próba porównania 30
- Paweł Skibiński – Dwie antytotalitarne encykliki Piusa XI 45

Czym jest komunizm abp Achille Ratti – późniejszy Pius XI – mógł poznać, będąc nuncjuszem apostolskim w Polsce w czasie wojny z bolszewikami. Zagrożenie ze strony nazizmu ukazał mu nuncjusz w Niemczech. Encykliki wydane przez Piusa XI w marcu 1937 r. wskazują, że postawa papieża miała charakter antytotalitarny, bez czynienia zasadniczych rozróżnień między dwiema podstawowymi formami totalitaryzmu.

- Konrad Białecki – Dobrowolni współpracownicy. Przypadek Żywej Cerkwi i Niemieckich Chrześcijan 56

**Anna Zechenter – Wyhodować
niemiecką bestię 66**

Rewolucja narodowosocjalistyczna uderzyła w samo sedno człowieczeństwa młodych Niemców. Wyrwani z rodzinnych domów, zawłaszczeni przez państwo, odcięci od wpływu Kościołów, ze zdewastowanymi sumieniami, poddani brutalnej tresurze gardzili istotami „społecznie zbędnymi” oraz „narodami niższymi” skazanymi przez Hitlera na eksterminację. A dla swego wodza chcieli żyć i umierać.

**Mirosław Szumiło – Seks, komuna i donosy. Wychowanie nowego człowieka
w Związku Sowieckim 87**

Każda rewolucja społeczna, burząca stary porządek, szukała poparcia przede wszystkim wśród młodzieży. Przywódca bolszewików Włodzimierz Lenin wielokrotnie podkreślał, że nowy ustrój – komunizm – zostanie zbudowany przez nowe pokolenie wychowane w duchu komunistycznym. Jednym z głównych celów władzy sowieckiej było ukształtowanie (wyhodowanie) nowego człowieka (homo sovieticus) poprzez intensywną indoktrynację dzieci i młodzieży.

**Krzysztof Sychowicz – Białostoczczyna między
totalitaryzmami 98**

**Małgorzata Sokołowska – Gdynia między dwoma totalitaryzmami.
„Problem kaszubski” 108**

**Filip Musiał – Proces kurii krakowskiej.
Komuniści w walce z Kościołem 118**

**Waldemar Tyszuk – Reakcje na śmierć
Józefa Stalina w 1953 roku
w województwie białostockim 129**

Adam Hlebowicz – Czy Rosja pamięta o Gułagu? 139

Niemal jednocześnie z przewrotem bolszewickim w Rosji władza ta wprowadziła przymusowe obozy pracy, w Polsce określane rosyjskim mianem łagry. Ich początek to rok 1918, ale stworzenie ogromnego systemu obozów koncentracyjnych w Związku Sowieckim, określanego od skrótu właściwej nazwy Gułagiem (Głównie Uprawlenije Łagieriej – Główny Zarząd Obozów) to dopiero rok 1930.

SYLWETKI

Maciej Urbanowski – Janusz Krasieński – świadek dwóch totalitaryzmów 148

Niewielu jest naszych pisarzy, na których życiu tak silnie, a zarazem tak dramatycznie odcisnął się wiek XX i którzy by to doświadczenie opisali w sposób tak poruszający. Krasieński był nie tylko świadkiem dwu totalitaryzmów – niemieckiego i sowieckiego. Był także ich ofiarą, a zarazem dokumentalistą, analitykiem i oskarżycielem.

Paweł Wąs – Ofiara totalitaryzmów. Ksiądz Roch Łaski (1902–1949)158

„Niech mnie zabiją, nie sprzedam wiary...” – powiedział krótko przed śmiercią ks. Roch Łaski. Kapłan przeżył niewolniczą pracę, cierpienia i upokorzenia w niemieckim obozie koncentracyjnym Dachau. Zadręczyła go komunistyczna bezpieka w Polsce.

Tomasz Otockie – Polka na Łotwie. Ita Kozakiewicz (1955–1990) 169

5 grudnia 2022 r. w Jēkabpils (pol. Jakubów), na pograniczu historycznej Łatgalii i Semigalii, odsłonięto pomnik Ity Kozakiewicz, pierwszej przewodniczącej odrodzonego w 1990 r. Związku Polaków na Łotwie.

POLSKIE RODZINY

Jarosław Szarek – Niepodległościowy salon w zakładzie szklarskim 177

Zygmunt Michał Gołowski całe życie był wolnym człowiekiem i wokół siebie tworzył przestrzeń wolności. Jego zakład szklarski, w którym przez lata spotykali się jemu podobni, niegodzący się z komunistyczną niewolą – stanowił niepodległościowy salon Siedlec. Pozostawił nam uniwersalną lekcję skutecznego oporu przeciwko totalitarnemu systemowi. Gdy inni zapisywali się do partii komunistycznej, jeszcze inni nadzieje wiązali z jej reformowaniem, on pozostał wierny idei niepodległości. Idąc „wyprostowany wśród tych co na kolanach”, płacił wysoką cenę, ale to dzięki takim ludziom Polska trwa nadal.

WSPOMNIENIE

Śp. Dariusz Gałaszewski 194

OPOWIEDZIANE HISTORIE

Relacja Leszka Zabłockiego – Majdanek – obóz śmierci 195

Zapytany jak przetrwał to wszystko Leszek Zabłocki mówi po prostu: Miałem szczęście, bo mogłem mieć świetną kondycję fizyczną, mogłem być całkiem niezłe odżywiony, a nie spodobałbym się jakiemuś draniowi, esesmanowi czy kapo, dostałbym pałą w łeb i koniec.

Kolegium:

dr hab. Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr Piotr Grzelczak, Adam Hlebowicz,
dr Kazimierz Krajewski,
dr hab. Mariusz Krzysztofiński,
dr hab. Sebastian Ligarski, dr Marcin Majewski,
dr hab. Filip Musiał, dr Wojciech Muszyński,
dr hab. Piotr Niwiński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813, wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiowski (jakub.golebiowski@ipn.gov.pl),
Kinga Hałacińska (kinga.halacinska@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko – zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Anna Zechenter (anna.zechenter@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat:

Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny, projekt okładki i łamanie:

Katarzyna Dziedzic-Boboli

Korekta: Beata Stadryniak-Saracyn

Adres do korespondencji:

ul. Kurtyki 1, 02-676 Warszawa

Druk:

LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

Na okładce:

Hitler i Stalin z plakatów
propagandowych

